

بیابان زایی و تخریب سرزمین

۲۸ خرداد ۱۳۹۹

روز جهانی مقابله با بیابان زایی و خشکسالی

مقابله با بیابان زایی، تولید پایدار و مصرف بهینه

غذا، علوفه، الیاف

Food. Feed. Fibre

Sustainable production and consumption

Desertification and Drought Day

17 June 2020

راهکارهای کاهش اثرات بیابان زایی:

- دستیابی به مدل مدیریت هماهنگ دستگاه های اجرایی موثر و متاثر از پدیده بیابانزایی
- سازماندهی، توانمندسازی و بسیج جوامع محلی جهت کنترل پدیده بیابانزایی
- ظرفیت سازی دستگاه های دولتی، مدیران ملی و استانی و تشکل های مردمی جهت کنترل پدیده بیابانزایی
- پایش و ارزیابی روند بیابانزایی
- ایجاد یک محیط توانمند ساز و مناسب برای اجرای برنامه اقدام ملی (قواتین، ساختارها، دستورالعملها)
- اجرای برنامه مدیریت پایدار کشاورزی، جنگل، مرتع، اراضی بیابانی، آب و انرژی

- تاکنون ۲ میلیارد هکتار از اراضی حاصلخیز و اکوسیستم های طبیعی در سطح جهان تخریب شده است.
- به منظور تامین نیازهای روزافزون انسانی، تا سال ۲۰۲۰، بالغ بر ۷۰ درصد از عرصه های منابع طبیعی به اراضی کشاورزی ناپایدار تبدیل شده که این رقم تا سال ۲۰۵۰، به ۹۰ درصد می رسد.
- تامین مواد غذایی مورد نیاز جهان، تا سال ۲۰۳۰، به تخریب ۳۰۰ میلیون هکتار دیگر از منابع طبیعی خواهد شد.
- بیش بینی می شود صنایع مد، تا سال ۲۰۳۰، از رشد ۳۵ درصدی برخوردار باشند که این منجر به تخریب ۱۱۵ میلیون هکتار از اراضی به وسعت کشور کلمبیا می گردد.

آثار و پیامدهای بیابان‌زایی و تخریب اراضی:

۱. وقوع طوفان‌های ماسه و گرد و غبار
۲. کاهش حاصلخیزی خاک در زمین‌های کشاورزی
۳. از بین رفتن جنگل‌ها و مراتع
۴. کاهش امنیت غذایی در کشور
۵. کاهش ظرفیت ذخیره آب در سدها
۶. از بین رفتن تنوع زیستی گیاهی و جانوری
۷. افزایش فقر، بیکاری و مهاجرت
۸. تشدید شدت و فراوانی خشکسالی‌ها
۹. آزاد شدن گازهای گلخانه‌ای از اراضی تخریب شده و تشدید تغییر اقلیم
۱۰. عدم تحقق اهداف توسعه پایدار

عوامل موثر در بیابان‌زایی در ایران:

الف) عوامل محیطی

- ۱- عوامل اقلیمی: (بارندگی پایین، تبخیر تفرق زیاد و ...)
- ۲- عوامل زمین‌شناسی (فراوانی سازندهای حساس به فرسایش از جمله سازندهای شور و تبخیری، گتبه‌های نمکی و ...)
- ۳- بلایای طبیعی: (سیل، خشکسالی، ...)

ب) عوامل انسانی

- رشد فزاینده جمعیت، افزایش نیاز و فشار به منابع
- بهره‌برداری بیش از حد از منابع آبهای زیرزمینی و افت سطح سفره‌ها
- شیوه‌های نامناسب آبیاری و شور شدن منابع خاک و آب
- روش‌های نامناسب کشاورزی (شخم در جهت شیب، آیش بلند مدت اراضی زراعی حساس به فرسایش و ...)
- عدم تعادل تعداد دام وابسته به مراتع با ظرفیت آنها
- بوته‌کنی از مراتع برای تامین سوخت
- تخریب جنگل‌ها (تبدیل به اراضی زراعی دارای شیب تند، چرای دام در جنگل‌ها، قاچاق چوب، تامین سوخت هیزومی و ...)
- تخریب ناشی از برداشت غیر اصولی از معادن سطحی
- تبدیل زمین‌های حاصلخیز به مناطق مسکونی
- تخریب ناشی از فعالیت‌های عمرانی بدون توجه به مسائل زیست محیطی

به دنبال خشکسالی‌ها و قحطی شدید و گسترده اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ در آفریقا، موضوع بیابان‌زایی به عنوان یک معضل جهانی مطرح گردید. بیابان‌زایی و عواقب آن در چند دهه اخیر در جهان به خصوص آفریقا و آسیا تلنگری برای جهانیان بود تا تمام تلاش‌شان را برای مبارزه با این معضل جهانی به کار گیرند. پدیده بیابان‌زایی یا تخریب سرزمین در کنفرانس سال ۱۹۹۲ سران در ریودوژانیرو، همراه با پدیده‌های تغییر اقلیم و کمبود آب شیرین به عنوان یکی از سه چالش عمده فراروی جهان در قرن ۲۱ مطرح گردید. متعاقباً کنوانسیون جهانی بیابان‌زدایی (UNCCD) به عنوان زیر مجموعه‌ای از سازمان ملل تاسیس گردید و در سال ۱۹۹۴، مجمع عمومی سازمان ملل به منظور افزایش آگاهی عمومی در این زمینه و پیگیری جدی‌تر برنامه‌های کنوانسیون، روز ۱۷ ژوئن رو با عنوان روز جهانی بیابان‌زدایی نامگذاری کرد که مهمترین هدف آن معرفی بیابان‌زایی و تخریب سرزمین و خطراتی است که از این بابت، زندگی بشر را تهدید می‌نماید.

بیابان‌زایی (Desertification)

بیابان‌زایی عبارت از تخریب سرزمین در نتیجه تغییرات اقلیمی و عوامل انسانی می‌باشد. به عبارت دیگر بیابان‌زایی همان تخریب سرزمین است. در یک بیان ساده، بیابان‌زایی به مفهوم از دست رفتن پتانسیل تولید و یا اقتصادی در اراضی کشاورزی، مرتعی، جنگلی و سایر اراضی، کاربری‌ها و اکوسیستم‌های سرزمینی می‌باشد. امروزه بیابان‌زایی در مناطق مرطوب نیز مورد توجه می‌باشد.